

Asociala och sociala brott?

Aftonbladet har nyligen försökt ge kriminalpolitiken en knuff framåt genom att introducera en ny bestämning av brottslighetens karaktär. Man bör, menar tidningen, skilja mellan asociala brott, brott som är uttryck för en negation av den mänskliga gemenskapsidén, därför att de riktar sig mot samhällsgemenskapen som sådan. Typfall skulle vara mord, våldtäkt, skattefusk.

Från denna kategori bör man skilja de sociala brotten, som tillkommer genom en strävan att främja vad man uppfattar som samhällets bästa. Övertredelser av ordningen vid protestdemonstrationer, våld på polis i sådant sammanhang t. ex. tillkommer ju inte som uttryck för en negation av samhällsidén. Demonstranterna vill bara göra samhället bättre — deras brott består i att de överilat sig och tillgripit förkastliga metoder.

Argumentationen tillhör det slag, som i förstone verkar oskyldig nog. Varför inte uppfatta vissa brott på det sätt, som Aftonbladet önskar. Med rubriceringen »sociala brott» skulle man då säkrare styra domstolarna till att behandla t. ex. våldsamma demonstranter med överseende.

Svårigheten är — vilket Aftonbladet inte tycks ha tänkt på — att om man väsentligen utgår från brottslingens subjektiva attityd är det svårt att finna en klar gräns mellan demonstrantens våld mot polis och högre grader av våld t. ex. politiska mordet. Båda gärningsmännen vill ju bara göra samhället bättre.

Anckarström t. ex. får med Aftonbladets uttryckssätt anses ha avfyrat skottet mot Gustaf III i bästa sociala avsikt (själv trodde han på den urgamla läran om tyrannmordets berättigande).

Det är nog klokast att överlämna åt lagstiftare och domstolar att med rimlig kombination av fasthet och humanitet bedöma de gärningar, som Aftonbladet vill se mildare behandlade. En rubricering »sociala brott» gör i det stycket inte mycket vare sig till eller från — men den kan bli farlig genom att legitimera våldsläror.

Större skäl är det att fundera en smula över Aftonbladets krav på att vissa brott skall betraktas som »asociala» och reaktionen utformas därefter. Även om termen är olämplig; man sätter tårta på tårta, har det onekligen blivit anledning under senare år att diskutera frågan, om inte vissa brott bör betraktas som så samhällsfarliga att de kräver extremt repressiva metoder från samhällets sida — för att inte samhället skall tillfogas irreparabla skador.

Vad här åsyftas är naturligtvis den organiserade och i stora ligor arbetande professionella brottslighet, som efter amerikanskt mönster utvecklats också i Europa och nu börjat etablera sig i Sverige. Dess ekonomiska underlag är exploatering av särskilt narkotikahandeln, prostitutionen, olagliga spel samt kvalificerade rån och inbrott med tillhörande häleri. De amerikanska erfarenheterna visar att en sådan professio-

nell brottslighet måste hejdas i sin begynnelse. Får den slå rot är det mycket svårt att sedan bli av med den. I vissa amerikanska delstater har den professionella brottsligheten — opererande bakom en fasad av legalitet — en sådan styrka att man inte längre kan utrota den. Det mesta som kan göras är att begränsa dess operationsområde och lindra dess skadeverkningar. I andra delar av USA har man slagit tillbaka de kriminella syndikaten — men endast genom att tillgripa metoder som mindre är av kriminalpolitisk och polisiär karaktär och mera liknar en »social» krigföring: en tekniskt högt utvecklad underrättelsetjänst, agentinfiltration osv. Sådana metoder är emellertid ytterst farliga för den civila rättssäkerheten. I krig tågar lagarna.

Om vi i Sverige tar för lätt på dessa problem, skulle det i framtiden kunna hända att statsmakterna till sist i desperation ser sig tvingade att förklara krig mot de professionella brottslingarna och att tillämpa det sociala krigets teknik.

Dessbättre är vi inte där än. Narkotikahandeln börjar emellertid bli en tillräckligt stark ekonomisk plattform, för att det skall löna sig för de internationella brottsyndikaten att infiltrera också i det lilla Sverige. De senaste årens utveckling beträffande rån och inbrott tyder på att professionella organisationer av dylika brott begynt investera i den svenska marknaden. Våra polisiära resurser är inte så starka att de verkar särskilt avskräckande. Inte heller har

vår humana och väsentligen på individualprevention inriktade straffrätt någon större repressiv effekt på de förhärjade och förslagna människor som styr brottsyndikaten.

Ett sätt att möta detta hot är att förstärka polisen. Det behövs över huvud taget för att skapa en bättre rättssäkerhet till liv och lem. Vid en sådan upprustning måste man alltså taga sikte också på de resurser, personellt, ekonomiskt och tekniskt, som polisen behöver för att effektivt kunna möta sina professionella motståndare.

Men det räcker troligen inte. Narkotikagrossisten och inbrottschefen måste veta att han inte bara löper stor risk att bli tagen utan också att ett kännbart straff väntar, ett straff som gör honom oskadlig för lång tid. Det enda verkligt avskräckande straffet för dessa yrkesmän torde vara ett tillräckligt långvarigt fängelsestraff.

Vore detta inte att bryta med den humaniserade kriminalvårdens utveckling efter individualpreventiva riktlinjer. Nej! Vi använder fortfarande avskräckningsstraffrätten t. ex. beträffande skattefusk och rattfylleri. Där talas det inte nämnvärt om individualprevention. Med så mycket större skäl kan vi med gott samvete sätta in hårdare avskräckningsmetoder mot de verkligt »asociala» brotten, dvs. den professionella och organiserade brottsligheten, där den genom sin samhällsfarlighet och omfattning hotar oss alla.